

CRONICA DRAMATICĂ

de Marina Constantinescu

DE LA *Richard III*, o piesă bazată fundamental pe cuvânt, pe o construcție solidă a replicii și, implicit, a personajelor, Mihai Măniuțiu își deplasează atenția regizorală în această stagiune spre o piesă românească, de o cu totul altă factură, în care cuvântul este acoperit chiar de simbolurile pe care le lasă să iasă la suprafață și, odată cu ele, ne invadează o întreagă lume a credințelor străvechi. Este vorba despre *Săptămîna luminată* de Mihail Săulescu, scrisă în 1911 și jucată pentru prima dată în 1921, la Teatrul Național din București, iar acum la Teatrul Național din Cluj. Spectacolul lui Mihai Măniuțiu, o adaptare a regizorului după piesa lui Săulescu, este o spectaculoasă călătorie, inițiată pentru unii, recuperatoare pentru alții, într-un mod de gândire, de percepere a existenței din perspectiva tradițiilor specifice, de fapt a originilor a ceea ce sîntem. De această *renovatio* am fost ținuți departe în comunism și într-un fel și de asta mi se pare importantă opțiunea lui Măniuțiu. Religia, folclorul autentic, miturile și riturile, magicul au fost ani în șir subiecte „delicate”, ocultate, tocmai pentru că profunzimea lor ar fi pus în pericol asumarea corectă a vieții individuale și sociale și ar fi stimulat imaginația spirituală. Din această frustrare, poate și atracția către teatrul oriental Kabuki sau Nô, de asemenea puțin cunoscut la noi, care poartă în el forța unei tradiții, a unei școli.

Subiectul piesei are la bază o credință arhaică: în prima săptămîna de după Paști sînt deschise doar porțile Raiului. Sufletul oricărui om care moare în acest interval ia drumul luminii și nu al întinericului iadului, fiind iertat de toate păcatele sale, oricît de grele. Săptămîna luminată este, pînă în ultimul ei ceas, săptămîna iertării divine. *Muribundul* din spectacol este îngreunat de păcatul furtului și al crimei și

Teatrul Național Cluj-Napoca: *Săptămîna luminată* de Mihail Săulescu. Adaptare de Mihai Măniuțiu. Regia artistică: Mihai Măniuțiu. Scenografia: Doina Levintă. Muzica: Iosif Herța. Coregrafia și mișcarea scenică: Sergiu Anghel. Asistent regie artistică și scenografie: Horațiu Mihaiu. Distribuția: Melania Ursu, Viorica Mischile, Marius Bodochi, Miriam Cuiș, Dorin Andone, Anda Chirpelean, Petre Săcioiu, Virgil Müller, Daniela Trifan. Dansează: Sergiu Anghel.

Recuperarea originilor

agonizează în urma unei împușcături. Nu mai este decît o oră pînă la termenul limită care l-ar putea absolvi pe vinovat de vinele sale, iar agonia pare că se prelungește în ciuda descîntecelor, a datului în bobi, a zicerilor și prezicerilor *Ghicitoarei*. Un singur lucru îi rămîne de făcut *Mamei* pentru salvarea sufletului fiului ei, grav rătit pe căile vieții: să-l ucidă în săptămîna luminată, închizîndu-și ei orice drum către lumină. Gestul păgîn al mamei amplifică și poartă mai departe păcatul crimei, perpetuează vinovățiile.

Imagine din spectacol

Respectînd, în mod benefic aș spune, timpul de o oră al acțiunii piesei, Mihai Măniuțiu sporește tensiunea textului în special la nivel vizual și auditiv, prin crearea unui spațiu, prin costumele realizate de Doina Levintă, prin mișcarea scenică compusă de Sergiu Anghel și, deloc în ultimul rînd, prin muzica originală a lui Iosif Herța, cu adevărat un punct forte al spectacolului. Muzica tradițională este pusă în valoare, așa cum mărturisesc că n-am mai văzut, printr-o gamă foarte variată de instrumente specifice, din lemn sau metal: toacă, fluier, buhai, dacă ar fi să enumerăm cîteva. Ritmurile și timbrele însoțesc semnele foarte vechi ale credinței populare care este dezvoltată de simbolurile dramei. Spectacolul se joacă într-o scenografie și ea simbolistică, intimă, spectatori sînt urcați pe scenă și implicați direct în participarea artistică și emoțională. În spatele scenei, în dreapta, este amplasată construcția din lemn a ansamblului de instrumente, o orgă sacră, construcție care cheamă adesea ochiul spectatorului, Focul (luminărilor, al tortelor), apa, lemnul, întinericul - recuperator al tradițiilor și stimulent pentru imaginația spectatorului -, lumina clarobscură sînt elementele fundamentale care definesc această lume primară și nu atît primitivă și care sînt folosite cu

multă rigoare de regizor în *Săptămîna luminată* de la Teatrul Național din Cluj. Modalitatea teatrală a montării este cea a teatrului popular, tratat cult, o reducere a existenței la esențe. Limbajul piesei este și el, firesc, oral, cu replici scurte, uneori eliptice. Plecînd de aici, spectacolul este un exercițiu aproape non-verbal, redus la un studiu al relațiilor dintre semnele teatrale, la o plasticitate poetică a mișcărilor în care exteriorul și interiorul - corpul și sufletul - nu se despart. Lumea de aici și lumea invizibilă „preter-naturală”, a tenebrelor populate de *Strigoi*, de *Încornorat* (personaje care apar în coșmarurile *Muribundului* și care aici sînt concretizate scenic) își dispută în spectacol „prada”. Fără a forța lucrurile, se poate spune că *goeția* (de la *goe*, urlet, din cauza strigătelor celui care invocă) este prezentă aici: incantațiile, strigătele (practice și de Brook, Andrei Șerban) și tot ritualul însoțitor cheamă din lumea de dincolo personajele malefice care nu vor să-și piardă prizonierul și care încearcă să-și prelungească agonia dincolo de a 12-a bătaie a miezului nopții prin dansuri și practici magice, oarecum sălbatice, „necurate”. Cei care nu pierd pînă la urmă sînt „supușii” *Încornoratului*. Victima lor, chiar dacă alta, este sigură.

În semiotica spectacolului cele două tipuri de personaje sînt marcate clar prin costumele și măștile pe care actorii le poartă. *Muribundul*, *Mama*, *Ghicitoare*, *Nebunul* sînt îmbrăcați simplu, „țărănește”, au chipul acoperit de măști de asemenea simple, care marchează o stare de spirit. Fantastice sînt costumele și măștile „agresorilor”, personaje pe care imaginația, spaima de necunoscut le creează mult mai complicat, mai elaborat, mai șocant. Astfel și măștile, ele însele un instrument misterios, amplifică atmosfera și tensiunea pe care o provoacă demonii care reapar, din cînd în cînd, cu figuri statice, „teribile”.

Un lucru discutabil mi se pare finalul, forțat și nu știu cît de necesar. Spectacolul, bine susținut interpretativ de actorii teatrului din Cluj (Melania Ursu - *Mama* -, excelent motivată), este un spectacol care va putea circula oriunde în lumea teatrului, fiind accesibil și deschis receptării, fără dificultăți, a mesajului, datorită tehnicii non-verbale, găsire ca soluție pentru *Săptămîna luminată*.

Piatra Neamț via București

VĂ ANUNȚAM acum două numere despre ce avea să se întîmple „teatral” la ediția a X-a a *Festivalului Tineretului de la Piatra Neamț*. Bănuim cu toții ce eforturi, în special materiale și de nervi de oțel, presupune organizarea unui festival la care sînt invitate și trupe românești și trupe străine, selectate după criterii valorice bine determinate. Pentru festivalul de la Piatra Neamț un lucru devine caracteristic: pelerinajul spectacolelor străine și prin București și prin alte orașe. Astfel, putem spune că există, pe durata de o săptămîna, două „capitale”, ceea ce presupune în mod evident o dublare a echipelor. Cei doi coordonatori, impecabili: Nicolae Scarlat (Piatra Neamț) și Ana Scarlat (București).

Am văzut un spectacol francez pe un text scris special de Matei Vișniec: *Partituri frauduloase* în regia lui Philippe Clément la Théâtre de L'Iris Villeurbanne. Un text bine articulat, savuros, plin de obsesiile și ticurile pe care viața și ritmurile ei le scot în față, un text ce coboară din teatrul absurd al lui Eugene Ionescu. Clișeele, lucrurile inutile, imbecilitatea, lipsa de comunicare, mișcările sacadate iau naștere între ris și plîns, într-un cerc luminos în care cei cinci actori defilează ca într-un manej de circ. Patru momente (școala, biroul, duelul amoros, bistroul) și cinci actori-clovni creează un spectacol frenetic bazat pe un text incitant al lui Matei Vișniec.

Piccolo Teatro din Milano a venit cu *Teatru comic* de Goldoni, un spectacol studențesc preluat pe scena acestui important teatru european.

Părinții teribili de Jean Cocteau a fost jucat în ultima seară bucureșteană a festivalului de o trupă de la Noua Universitate Bulgară din Sofia. Modalitatea teatrală, inovatoare ce-i drept, mi s-a părut supraîncărcată de semne teatrale redundante. S-ar fi simțit poate nevoia unei rupei de ritm. Regia, cam „ermetică” mărturisesc, a scos în față o interpretare actoricească la un înalt nivel, de invidiat pentru mulți dintre noi. (M.C.)

Fascinația perfecțiunii

SE ÎNTÎMPLĂ, uneori, în viață să-ți se ofere o șansă cu totul specială care, dacă știi să o fructifici, se traduce în bucurie, în sentimentul echilibrant al împlinirii. Acum cîteva săptămîni această șansă a fost întîlnirea cu o trupă britanică excepțională: *Théâtre de complicité*. Mi se pare inevitabil să mulțumesc pentru asta Consiliului Britanic, care s-a ocupat de invitarea și de organizarea concretă a reprezentațiilor cu spectacolul *Strada crocodililor* (după povestirile lui Bruno Schultz) în București, pe scena mare a Teatrului Național. De asemenea, mi se pare firesc să-i mulțumesc colegului Alex. Leo Șerban, care a mediatizat teribil spectacolul după prima seară și care,

Théâtre de complicité: *Strada crocodililor* după povestirile lui Bruno Schultz. Regia: Simon McBurney. Scenografia: Rae Smith. Lumini: Paula Constable. Producător: Catherine Rieser. Muzica: Gerard McBurney. Mișcarea scenică: Marcello Moggi. Distribuția: Cesar Sarachu, Matthew Scurfield, Annabel Arden, Clive Mendus, Joyce Henderson, A. Gil Martinez, Lilo Baur, Hayley Carmichael, Eric Mallett, Stefan Metz.

printr-o întîmplare minunată, mi-a deturnat intențiile și mi-a schimbat direcția drumului inițial către *Théâtre de complicité*, către o seară de teatru de referință, pe care, probabil, n-am s-o pot uita.

Povestirile lui Bruno Schultz au un iz kafkian. Sînt povestiri de atmosferă oarecum fabulatorie și nu realistă, bazată pe senzații-percepții într-o lume magică a obiectelor care nasc imagini, stări, relații. În Polonia anulului 1942, Bruno Schultz este pus de nazisți să selecteze cărțile interzise pentru a fi distruse. Pe o scenă care sugerează un univers ce își trăiește ultimele clipe, măsurate de zgomotul unei picături „chinezeste” de apă, iar căderea fiecărei cărți este amplificată obsedant, marcînd astfel distrugerea creației, deodată imaginile trecutului îl invadează pe Bruno și se concretizează încet-încet, ici-colo, pe toată scena, în personaje, obiecte, replici. Invazia trecutului amină agonia prezentului: Din povestiri, regizorul Simon McBurney și asistentul său Mark Wheatley nasc un scenariu dramatic coerent și plauzibil. El este tradus pe scenă într-un teatru complex în care textul, interpretarea lui, plastica poetică a mișcărilor corporale, muzica,

dansul, elementele de pantomimă sînt prezente, sînt în mișcare într-o sinteză perfectă. Nimic nu este încărcat. Semnele teatrale sînt clare, incitante și puse în valoare de regizor cu o eleganță „stilistică” sublimă. Ceea ce impresionează pînă la emoție este performanța interpretativă a actorilor, care te duce cu gîndul, la teatrul nostru, poate doar la *Cîntăreața cheală* a lui Tompa Gabor. Fiecare actor este un perfect protagonist, mulindu-se apoi firesc în jocul colectiv viu, cu un ritm la fel de bine susținut de la un capăt la celălalt al spectacolului. Deși compoziția trupeii este internațională, lecția de actorie provine din omogenitatea echipei, din comunicarea scenică perfectă a actorilor într-un ritm halucinant și extrem de simplu, în același timp. Toate acestea și multe altele fac posibil

Imagine din spectacol

un spectacol de mare clasă, impresionant, rotund cum este *Strada crocodililor*. Zece actori sînt prezenți cu adevărat pe scenă timp de o oră și patruzeci și cinci de minute și fascinează prin intensitatea jocului și a trăirilor, prin rigoarea și fantezia mișcărilor, și, la urma urmelor, prin modestia șocantă cu care au știut să-și primească aplauzele de minute în șir ale spectatorilor români încîntați.

Strada crocodililor prezentat la București de *Théâtre de complicité* este o demonstrație de teatru în care arta lor include și fascinația perfecțiunii. (M.C.)